DOMSTOLENS DOM (Sjette Afdeling)
4. maj 1988 *

I sag 30/87,

angående en anmodning, som Frankrigs cour de cassation, Paris, i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag

Corinne Bodson, Charleville-Mézières (Frankrig),

mod

SA Pompes funèbres des régions libérées, med hjemsted i Reims,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af Traktatens artikler 37, 85, 86 og 90,

har

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden O. Due, dommerne T. Koopmans, K. Bahlmann, C. Kakouris og T. F. O'Higgins,

generaladvokat: J. L. da Cruz Vilaça
justitssekretær: ekspeditionssekretær H. A. Rühl

under henvisning til de indlæg, der er indgivet af:

— sagsøgeren i hovedsagen, Corinne Bodson, under skriftvekslingen ved advokat J. Rouvière, Paris, og under den mundtlige forhandling ved advokat R. Brunois, Paris,

— af sagsøgte i hovedsagen, SA Pompes funèbres des régions libérées, ved advokat J.-L. Delvolve, Paris,

* Processprog: Fransk.

— Den Franske Republiks regering ved G. Guillaume og C. Chavance som befuldmægtigede,

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent L. Antunes som befuldmægtiget og advokat N. Coutrelis, Paris,

på grundlag af retsmøderapporten og efter mundtlig forhandling den 9. december 1987,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 11. februar 1988,

afsagt følgende

Dom

1 Ved dom af 20. januar 1987, indgået til Domstolen den 2. februar 1987, har Frankrigs Cour de cassation i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 stillet en række præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af Traktatens artikler 37, 85, 86 og 90 med henblik på at kunne bedømme, om lovbestemmelser, hvorefter begravelsesvæsenet er et kommunalt monopol, og kommunerne herved kan meddele enekoncession på en række bedemandsforretninger, er forenelige med de nævnte bestemmelser.

2 Disse spørgsmål er blevet rejst under en retssag mellem selskabet Pompes funèbres des régions libérées — et datterselskab af selskabet Pompes funèbres générales — som siden 1972 har drevet bedemandsvirksomhed på grundlag af en enekoncession meddelt af byen Charleville-Mézières, og Corinne Bodson, der havde drevet bedemandsvirksomhed inden for samme kommunes område.

3 I henhold til en fransk lov fra 1904, hvis væsentligste bestemmelser nu findes som artiklerne L 362-1 ff. i kommuneloven, er praktisk bedemandsvirksomhed henlagt til kommunerne. De praktiske foranstaltninger omfatter alene transport efter kistelægningen, rustvogne, ligkister, udvendig ophængning af sørgedraperi på afdødes

bopæl, sørgevogne samt de fornødne leverancer og det nødvendige personale ved begravelser, exhumation og ligbrænding; disse foranstaltninger omfatter derimod ikke bisættelses- eller begravelseshøjtideligheden, dvs. det kirkelige ceremoniel, og heller ikke de såkaldte frie ydelser, dvs. ydelser, der ikke er strengt nødvendige ved bisættelser eller begravelser, som f. eks. blomster og gravmæleudsmykning.

4 Det fremgår af sagen, at 5 000 franske kommuner — af i alt ca. 36 000 — med en samlet befolkning på 25 millioner, dvs. næsten 45% af hele den franske befolkning, har givet de praktiske foranstaltninger i forbindelse med begravelsesvæsenet i koncession til en privat virksomhed. Pompes funèbres générales og dettes datterselskaber er koncessionshavere i 2 800 kommuner; selskaberne varetager en betydelig procentdel af begravelserne i Frankrig. Kommissionen har oplyst, at moderselskabet, Pompes funèbres générales, selv er datterselskab af en virksomhed, der indgår i koncernen la Lyonnaise des Eaux.

5 Corinne Bodson driver en af de bedemandsvirksomheder, som er givet i franchise af Michel Leclerc, der har oprettet sådanne virksomheder over alt i Frankrig, og hvis ydelser tilbydes til priser, der ligger betydeligt under de priser, der normalt kræves, herunder af Pompes funèbres générales og dettes datterselskaber. Da C. Bodson medvirkede ved begravelser inden for byen Charleville-Mézières's område, indstævnede enekoncessionshaveren hende under en sag om foreløbige forholdsregler.

6 Sagen er indbragt for cour de cassation ved anke af en dom, hvorved cour d'appel de Reims under sagen om foreløbige forholdsregler under bødeansvar nedlagde forbud mod, at C. Bodson udøvede nogen form for praktisk bedemandsvirksomhed. Bodson har for kassationsretten gjort gældende, at den koncern, som udgøres af Pompes funèbres générales og dettes datterselskaber, misbruger en dominerende stilling på markedet; hun har henvist til en udtalelse fra Det Franske Konkurrencenævn, hvoraf det fremgår, at koncernen har et monopol eller indtager en dominerende stilling. Hun har anført, at denne monopolstilling, respektive dominerende stilling skyldes, at koncernen har en væsentlig del af — i visse dele af Frankrig endog praktisk talt alle — de kommunale koncessioner vedrørende praktisk bedemandsvirksomhed; misbruget skal navnlig bestå i anvendelse af urimeligt høje priser, og det hævdes, at artikel 37 ikke kan anses for uanvendelig, når monopolerne på kommunalt plan tilsammen dækker hele statens territorium.

7 Cour de cassation har fundet det af betydning at få klarlagt, om Traktaten skal fortolkes således, at den finder anvendelse på forhold af den beskrevne art, og har derfor udsat sagen og forelagt Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Finder Traktatens artikel 37 anvendelse på en række monopoler, der af kommunerne ved koncession er tildelt en enkelt virksomhed eller en enkelt koncern, og som omfatter en del af statens territorium samt vedrører praktisk bedemandsvirksomhed som defineret i kommunelovens artikler L 362-1 ff., jfr. gengivelsen i anmodningen om præjudiciel afgørelse, hvorved bemærkes, at den nævnte virksomhed både omfatter tjenesteydelser og levering af varer?

2) Omfatter Traktatens artikel 90 en virksomhed eller en koncern, der i henhold til kommunale koncessioner er indehaver af en sådan række monopoler inden for den i sagen omhandlede sektor?

3) Såfremt Traktatens artikel 90 ikke finder anvendelse, kan en sådan virksomhed eller koncern da til trods herfor anses for omfattet af Traktatens artikler 85 og 86? Det ønskes navnlig klarlagt, om artikel 85 omfatter koncessionsaftaler med kommunerne inden for den i sagen omhandlede sektor?

4) Er det af betydning for besvarelsen af foranstående spørgsmål, såfremt den virksomhed, der under ét udøves under de omhandlede monopoler eller på grundlag af den herved skabte dominerende stilling, tillige omfatter tjenesteydelser og leverancer i forbindelse med bedemandsvirksomhed, men disse ydelser m. v. ikke omfattes af definitionen af praktisk bedemandsvirksomhed i kommunelovens artikel L 362-1?«

8 Vedrørende den franske lovgivning på området, sagens faktiske omstændigheder og forhistorie samt en sammenfatning af de skriftlige indlæg, der er indgivet for Domstolen, henvises i øvrigt til retsmøderapporten. Disse omstændigheder omtales derfor kun i det følgende, såfremt det på de enkelte punkter er nødvendigt for forståelsen af Domstolens argumentation.

9 Det første spørgsmål vedrører fortolkningen af Traktatens bestemmelser om statslige monopoler, mens de tre andre spørgsmål, som skal behandles under ét, vedrører fortolkningen af de konkurrenceregler, der gælder for virksomhederne.

Det første spørgsmål

10 Med hensyn til fortolkningen af Traktatens artikel 37 bemærkes, at det ifølge Domstolens faste praksis (jfr. navnlig dom af 28. juni 1983, Coopérative de Béarn, 271/81, Sml. s. 2057) fremgår af såvel den nævnte bestemmelses placering i kapitlet om ophævelse af de kvantitative restriktioner som af de anvendte ord, at bestemmelsen omhandler udveksling af varer og ikke kan vedrøre et tjenesteydelsesmonopol. Det kan imidlertid ikke udelukkes, at et tjenesteydelsesmonopol kan have en indirekte indflydelse på udvekslingen af varer mellem medlemsstaterne, navnlig hvis det monopol på at præstere visse tjenesteydelser, som en virksomhed eller gruppe af virksomheder har, fører til en forskelsbehandling af indførte varer i forhold til indenlandske varer.

11 Det bemærkes endvidere, at artikel 37 regulerer statslige handelsmonopoler, og at dette begreb i henhold til artikel 37, stk. 1, andet afsnit, omfatter ethvert organ, gennem hvilket en medlemsstat direkte eller indirekte kontrollerer, leder eller øver mærkbar indflydelse på samhandelen mellem medlemsstaterne, herunder også statskoncessionerede monopoler.

12 På baggrund af disse to bemærkninger skal der herefter tages stilling til fortolkningen af artikel 37 med henblik på den af den nationale domstol beskrevne situation, hvor en række monopoler, der af kommunerne ved koncession er tildelt virksomheder inden for samme koncern, omfatter en del af statens territorium samt vedrører såvel tjenesteydelser som levering af varer.

13 Det bemærkes, at artikel 37 navnlig omhandler tilfælde, hvor en stats myndigheder — via et organ oprettet i dette øjemed eller via et statskoncessioneret monopol — kan kontrollere eller lede samhandelen mellem medlemsstaterne eller øve mærkbar indflydelse derpå. Bestemmelsen omfatter følgelig den situation, at det pågældende monopol udøves af en virksomhed, henholdsvis en koncern, eller af lokale forvaltningsorganer i vedkommende stat, som f. eks. kommunerne.

14 Ingen af de to nævnte situationer foreligger imidlertid i det af den nationale domstol beskrevne sagsforhold. Efter fransk lovgivning er praktisk bedemandsvirksom-

hed således henlagt til kommunerne, og det beror på kommunernes egen bestemmelse, om de herunder hørende ydelser skal gives i koncession til en privat virksomhed, om bedemandserhvervet skal være helt frit, eller om kommunerne selv påtager sig denne opgave. Den omstændighed, at koncessionshaverne i et vist antal kommuner, der dækker en væsentlig del af statens område, tilhører samme koncern og følgelig kan påvirke samhandelen, skyldes ikke de statslige eller kommunale myndigheders foranstaltninger, men beror på de pågældende virksomheder.

15 Det fremgår af det anførte, at de forhold, der omtales af den nationale domstol, skal bedømmes efter Traktatens regler for virksomhederne, herunder navnlig artiklerne 85, 86 og 90, og ikke bestemmelserne i artikel 37 om statsmonopoler.

Det andet, tredje og fjerde spørgsmål

16 Det bemærkes indledningsvis, at artikel 90 navnlig har til formål at fastlægge, hvorledes konkurrencebestemmelserne i artiklerne 85 og 86 skal anvendes på offentlige virksomheder, virksomheder, som medlemsstaterne indrømmer særlige eller eksklusive rettigheder, samt virksomheder, der har fået overdraget at udføre tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse. De spørgsmål, der vedrører anvendelsen af artiklerne 85 og 86, skal derfor behandles først.

17 For så vidt angår artikel 85, har den nationale domstol i det tredje spørgsmål, andet led, nærmere rejst det spørgsmål, om bestemmelsen finder anvendelse på koncessionsaftaler, der indgås inden for begravelsesvæsenet mellem virksomheder, henholdsvis en koncern, og kommunerne.

18 Det bemærkes, som med rette anført af Kommissionen, at Traktatens artikel 85 efter bestemmelsens ordlyd vedrører aftaler »mellem virksomheder«; bestemmelsen omfatter ikke koncessionsaftaler, der indgås mellem kommuner, der herved handler som offentlige myndigheder, og virksomheder, der i almen interesse får overdraget at levere en tjenesteydelse.

19 For så vidt angår spørgsmålet, om artikel 85 kan finde anvendelse i forholdet mellem koncessionerede virksomheder, der tilhører den samme koncern, bemærkes, at den nævnte bestemmelse ifølge Domstolens praksis (dom af 31. oktober 1974, Centrafarm mod Sterling Drug, 15/74, Sml. s. 1147) ikke omhandler aftaler eller samordnet praksis mellem virksomheder, der i egenskab af moderselskab og datterselskab tilhører samme koncern, dersom virksomhederne udgør en økonomisk enhed, inden for hvilken datterselskabet ikke har nogen reel selvstændighed ved fastlæggelsen af sin markedspolitiske linje, og dersom disse aftaler eller den samordnede praksis som formål har en intern fordeling af opgaverne mellem virksomhederne.

20 Det tilkommer den nationale domstol at fastslå, om der foreligger en sådan situation i nærværende sag. Den omstændighed, at de koncessionerede virksomheder tilhører samme koncern, er ikke i sig selv afgørende i så henseende, idet der skal tages hensyn til karakteren af forbindelserne mellem virksomhederne inden for den pågældende koncern. Dette spørgsmål er i nærværende sag hverken belyst i de præjudicielle spørgsmål eller i sagsakterne i øvrigt; det fremgår navnlig ikke, at virksomhederne følger samme markedspolitiske linje som fastlagt af moderselskabet.

21 Spørgsmålet, om de koncessionerede koncernvirksomheder, der udgør en økonomisk enhed i den betydning, hvori dette udtryk er anvendt i Domstolens praksis, har handlet i strid med konkurrencebestemmelserne, må afgøres efter Traktatens artikel 86. Det synes at være lagt til grund for de præjudicielle spørgsmål, at artikel 86 konkret finder anvendelse, for så vidt som der i det fjerde spørgsmål tales om »den virksomhed, der under ét udøves under de omhandlede monopoler eller på grundlag af den herved skabte dominerende stilling«. Der må følgelig tages stilling til, under hvilke betingelser artikel 86 kan finde anvendelse på et sådant sagsforhold.

22 Artikel 86 forbyder en eller flere virksomheders misbrug af en dominerende stilling på fællesmarkedet eller en væsentlig del heraf. Forbudsbestemmelsen rammer imidlertid kun en sådan adfærd, i det omfang den vil kunne påvirke samhandelen mellem medlemsstaterne.

23 Den franske regering har anført, at den sidstnævnte betingelse ikke er opfyldt i et tilfælde som det foreliggende. Denne opfattelse deles af Kommissionen, som har anført, at den på et tidspunkt modtog klager over de priser, som anvendes af koncessionshaverne inden for Pompes funèbres générales-koncernen, og at den efter at

have behandlet klagerne nåede til det resultat, at koncernens virksomhed kun i ubetydeligt omfang kunne påvirke samhandelen med andre medlemsstater. Kommissionen lagde i denne forbindelse vægt på, at der inden for rammerne af den monopoliserede bedemandsvirksomhed ikke leveres andet end kisterne, at der kun er tale om et monopol i ca. 14% af de franske kommuner, og at den pågældende koncern kun har koncession i to tredjedele af disse kommuner. Kommissionen har dog oplyst, at samme koncern tillige driver bedemandsvirksomhed i andre medlemsstater, navnlig i Nederlandene, hvor den varetager 14% af alle begravelser, samt i Storbritannien og Tyskland.

24 Det bemærkes, at der ved afgørelsen af, om samhandelen mellem medlemsstaterne kan anses for at være påvirket som følge af misbrug af en dominerende stilling i artikel 86's forstand, må lægges vægt på virkningerne heraf for en effektiv konkurrencestruktur på det fælles marked. For så vidt angår tjenesteydelser må det, som fastslået af Domstolen i dom af 2. marts 1983 (GVL, 7/82, Sml. s. 483), antages, at et sådant misbrug foreligger, hvis virksomhedens eller koncernens drift er tilrettelagt på en sådan måde, at det medfører en opdeling af fællesmarkedet og således hindrer den fri udveksling af tjenesteydelser, som er et af Traktatens mål.

25 Det tilkommer derfor den nationale ret at tage stilling til, om der i den verserende sag er tale om, at den virksomhed, der udøves af de koncessionerede koncernvirksomheder, sammenholdt med deres monopolstilling på en væsentlig del af medlemsstatens område, påvirker indførslen af varer fra andre medlemsstater eller muligheden for, at konkurrerende virksomheder med hjemsted i disse medlemsstater kan levere deres ydelser i den førstnævnte medlemsstat.

26 Den anden betingelse i artikel 86 er, at der foreligger en dominerende stilling på fællesmarkedet eller en væsentlig del heraf. Det fremgår af Domstolens praksis (jfr. dom af 9. november 1983, Michelin, 322/81, Sml. s. 3461), at en sådan dominerende stilling er kendetegnet ved, at en virksomhed indtager en økonomisk magtposition, som sætter den i stand til at hindre, at der opretholdes en effektiv konkurrence på markedet, idet den på grundlag af en sådan position i vidt omfang kan handle uafhængigt over for konkurrenter og kunder. Det fremgår endvidere af Domstolens praksis, at artikel 86 ikke bliver uanvendelig, fordi ophævelsen eller begrænsningen af konkurrencen fremmes af lovbestemmelser eller administrative forskrifter.

27 Med henblik på afgørelsen af, om der foreligger en sådan dominerende stilling under omstændigheder som i den verserende sag, må det fastslås, hvilken økonomisk styrke de koncessionerede koncernvirksomheder har inden for den omhandlede sektor, dvs. bedemandsvirksomhed. Eftersom begrebet dominerende stilling har relation til en faktisk situation, skal der tillige tages hensyn til koncernens stilling i de kommuner, hvor koncernvirksomhederne ikke har enekoncession, og til koncernens tjenesteydelser og leverancer uden for den egentlige bedemandsvirksomhed, f. eks. blomster eller gravmæleudsmykning, der hører under de »frie ydelser«.

28 Det fremgår af oplysningerne i sagen, at den omhandlede koncern, hvis moderselskab er Pompes Funèbres Générales, har enekoncession i færre end 10% af de franske kommuner; disse kommuners indbyggere udgør imidlertid over en tredjedel af hele den franske befolkning. Det er befolkningens størrelse og ikke antallet af kommuner, hvor den pågældende koncern har enekoncession, som er afgørende for antallet af begravelser, og som derfor er relevant ved afgørelsen af, om der foreligger en dominerende stilling.

29 Afgørelsen af, om en sådan dominerende stilling foreligger, beror herefter på en bedømmelse af faktum, som skal foretages af den nationale domstol. Som grundlag for denne afgørelse vil følgende elementer være relevante:

— størrelsen af den del af markedet, hvor koncernen er beskyttet mod enhver konkurrence som følge af enekoncessionen,

— konsekvenserne af denne monopolsituation for koncernens stilling med hensyn til leverancer og tjenesteydelser, der ikke omfattes af enekoncessionen,

— koncernens stilling i de kommuner, der ikke har givet en virksomhed koncession inden for begravelsesvæsenet, og koncernens markedsandel i andre medlemsstater,

— koncernens økonomiske ressourcer, således som disse f. eks. kan fremgå af, at koncernen indgår i en kapitalstærk virksomhedsgruppe eller et konglomerat.

30 Som den tredje betingelse nævner artikel 86 misbrug af den dominerende stilling. I artikel 86, stk. 2, litra a), anføres som eksempel herpå, at der direkte eller indirekte påtvinges urimelige priser. I de henvendelser, Kommissionen modtog i sagen, klagedes der netop over, at koncessionshaverne gennemtvinger urimelige priser. Bodson har under sagen gjort gældende, at Pompes funèbres générales og dettes datterselskaber anvender urimeligt høje priser.

31 Den franske regering og Pompes funèbres des régions libérées har bestridt, at de priser, der anvendes af Pompes funèbres générales' datterselskaber, er urimelige. Der savnes i sagen enhver oplysning som grundlag for en stillingtagen til dette spørgsmål. Henset til, at flere end 30 000 kommuner i Frankrig ikke har givet en virksomhed koncession inden for begravelsesvæsenet, men enten opretholder fri erhvervsudøvelse inden for området eller varetager dette selv, må det være muligt at sammenligne de priser, der anvendes af de koncessionerede koncernvirksomheder, med andre virksomheders priser; på grundlag af en sådan sammenligning vil det kunne bedømmes, om de koncessionerede virksomheders priser er rimelige.

32 Kommissionen og Pompes funèbres des régions libérées har endvidere anført, at koncessionshaverne ikke er i stand til at »påtvinge« en bestemt pris, da de priser, der skal anvendes, er fastsat i de almindelige betingelser, der udgør en del af koncessionsvilkårene. Dette argument kan ikke godtages. Det fremgår nemlig af sagen, at en koncession inden for begravelsesvæsenet i Frankrig betragtes som en kontrakt mellem kommunen og den koncessionerede virksomhed, og denne opfattelse er også lagt til grund af den nationale domstol. Under disse omstændigheder er virksomheden ansvarlig for prisniveauet, idet den fuldt ud må indestå for de kontrakter, som den har indgået.

33 Det bemærkes, at i det omfang kommunerne måtte have pålagt koncessionshaverne at holde et vist prisniveau — idet kommunerne ikke ville have meddelt virksomhederne koncession på bedemandsvirksomhed, hvis ikke de påtog sig at opkræve særligt høje priser — vil disse kommuners forhold være omfattet af artikel 90, stk. 1. Den nævnte bestemmelse fastlægger nemlig de forpligtelser, som medlemsstaterne — et begreb, som i denne sammenhæng tillige omfatter offentlige myndigheder på regions-, provins- og kommuneplan — har i forholdet til virksomheder, »som de indrømmer særlige eller eksklusive rettigheder«. Enekoncession på praktisk bedemandsvirksomhed er klart omfattet af denne regulering.

34 Det følger af det anførte, at offentlige myndigheder under omstændigheder som i den konkrete sag ikke må træffe eller opretholde »foranstaltninger«, der er i strid med Traktatens bestemmelser, navnlig artiklerne 85 og 86. Myndighederne må således ikke yde de koncessionerede virksomheder bistand til at anvende urimelige priser ved at kræve sådanne priser overholdt som betingelse for at indgå en koncessionsaftale.

35 'Det fremgår i det hele af det anførte at:

a) Traktatens artikel 85 ikke omfatter koncessionsaftaler, der indgås mellem kommuner, der herved handler som offentlige myndigheder, og virksomheder, der i almen interesse får overdraget at levere en ydelse;

b) Traktatens artikel 86 finder anvendelse på en række monopoler, der af kommunerne ved koncession er tildelt en enkelt koncern, hvis markedspolitiske linje fastlægges af moderselskabet, når disse monopoler omfatter en del af statens område samt vedrører praktisk bedemandsvirksomhed,

— såfremt koncernens virksomhed og den monopolstilling, som de omhandlede virksomheder indtager på en del af en medlemsstats område, påvirker indførslen af varer fra andre medlemsstater eller muligheden for, at konkurrerende virksomheder med hjemsted i disse medlemsstater kan levere tjenesteydelser i den førstnævnte medlemsstat,

— såfremt koncernen indtager en dominerende stilling i kraft af en økonomisk styrke, der sætter den i stand til at hindre en effektiv konkurrence inden for bedemandssektoren,

— og såfremt den omhandlede koncern anvender urimelige priser, også selv om prisniveauet er fastsat i almindelige betingelser, der indgår i de aftalte koncessionsvilkår;

c) og at Traktatens artikel 90, stk. 1, skal fortolkes således, at den er til hinder for, at offentlige myndigheder pålægger de virksomheder, som de har meddelt

enerettigheder, f. eks. monopol på bedemandsvirksomhed, at overholde prisvilkår, der er i strid med bestemmelserne i artiklerne 85 og 86.

Sagens omkostninger

36 De udgifter, der er afholdt af Den Franske Republiks regering og af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, der har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Frankrigs cour de cassation ved dom af 20. januar 1987, for ret:

1) **Traktatens artikel 85 omfatter ikke koncessionsaftaler, der indgås mellem kommuner, der herved handler som offentlige myndigheder, og virksomheder, der i almen interesse får overdraget at levere en ydelse.**

2) **Traktatens artikel 86 finder anvendelse på en række monopoler, der af kommunerne ved koncession er tildelt en enkelt koncern, hvis markedspolitiske linje fastlægges af moderselskabet, når disse monopoler omfatter en del af statens område samt vedrører praktisk bedemandsvirksomhed,**

— **såfremt koncernens virksomhed og den monopolstilling, som de omhandlede virksomheder indtager på en del af en medlemsstats område, påvirker indførslen af varer fra andre medlemsstater eller muligheden for, at konkurrerende virksomheder med hjemsted i disse medlemsstater kan levere tjenesteydelser i den førstnævnte medlemsstat,**

— såfremt koncernen indtager en dominerende stilling i kraft af en økonomisk styrke, der sætter den i stand til at hindre en effektiv konkurrence inden for bedemandssektoren,

— og såfremt den omhandlede koncern anvender urimelige priser, også selv om prisniveauet er fastsat i almindelige betingelser, der indgår i de aftalte koncessionsvilkår.

3) Traktatens artikel 90, stk. 1, skal fortolkes således, at den er til hinder for, at offentlige myndigheder pålægger de virksomheder, som de har meddelt enerettigheder, f. eks. monopol på bedemandsvirksomhed, at overholde prisvilkår, der er i strid med bestemmelserne i artiklerne 85 og 86.

Due Koopmans

Bahlmann Kakouris O'Higgins

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 4. maj 1988.

J.-G. Giraud
Justitssekretær

O. Due
Formand for Sjette Afdeling